

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Filippa Pålsson

Kronvitnessystem

Ett hot mot rättssäkerheten eller ett hot mot den
organiserade brottsligheten?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: HT 2019

Innehållsförteckning

Summary	2
Sammanfattning	3
Förkortningar	4
1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Metod och Material	7
1.4 Forskningsläge och perspektiv	8
1.5 Avgränsning	9
1.6 Disposition	9
2. Strafflindring	10
2.1 Billighetsskäl i 29 kap. 5 § BrB	10
2.2 NJA 2009 s. 599 — Bilsprängarmålet	11
3. Kronvitnesssystemet	14
3.1 Fördelarna med ett kronvitnesssystem	14
3.2 Nackdelarna med ett kronvitnesssystem	15
3.3 Art. 6 Europakonventionen	16
4. Danmarks kronvitnesssystem	19
4.1 Straffets fastställelse	19
4.2 Praxis innan införandet av kronvittnen	19
4.3 Införandet av kronvittnen i det danska rättssystemet	20
4.4 Konsekvenserna av införandet	21
5. Avslutande analys och slutsatser	23
5.1 För- och nackdelar med ett kronvitnesssystem	23
5.2 Hur står kronvittnen sig mot rättssäkerheten?	24
5.3 Är det lämpligt att införa ett kronvitnesssystem?	25
5.4 Sammanfattade slutsatser	26
Käll- och litteraturförteckning	28
Rättsfallsförteckning	33

Summary

It has become commonplace for the general public in Sweden to read daily news reports about explosions, shootings, homicides, and narcotics related crimes. These types of crimes have increased during the last years, to such an extent that many people do not feel safe. With rising crime rates, there is an increased sense of insecurity and uncertainty.

The criminals have adopted new technologies, as well as engaging in cross-border collaborations with criminal networks abroad. Furthermore, the majority of these kind of crimes remain unresolved. One reason for this can be due to the lack of witnesses and evidence that can substantiate the prosecution. It is common practice within criminal groups to uphold a culture of silence. To counteract this prevailing silence, which in turn keeps the number of unresolved crimes high, the Swedish authorities have put forward a 34-point program with the aim to stop 1) gang related crime in general, and 2) the “silence culture” specifically. One example from this program is the introduction of the so-called “crown witness”. This suggestion is currently under investigation and is expected to be presented by May 2021.

The subject of “crown witness” has been in debate in Sweden since 1986. A legal system which includes possibilities to become a “crown witness” has generally been considered legally insecure, mainly due to the risk of false testimonies. It has therefore not been incorporated into the Swedish legal system, and remains a proposal. With this in mind, this thesis will consider the subject of “crown witness” from a legal security perspective.

This thesis investigates 1) the reduction of sentence that exists today if a defendant recognizes their own crime, and 2) the non-existing “crown witness” whereby a defendant may have reduction of sentence by indication of the crime of others. An official legal system for “crown witnesses” does not exist in Sweden today, but the Swedish Supreme Court ruling from 2009 found that some reduction of sentence can be granted to a “crown witness”. This has led to discussions, where some considers the “crown witness”-system more or less implemented. The thesis also engages in a comparative analysis between Denmark and Sweden. Denmark officially implemented a system of “crown witness” 2004 following a legal case from 1998. The reason for this implementation by Denmark was, among other things, an attempt to reduce organized crime.

In summary, this thesis finds positive as well as negative aspects in a legal system which uses “crown witnesses”, but concludes however that implementing “crown witness” in Sweden would not pose a risk against legal security.

Sammanfattning

Det har blivit vardag för allmänheten att dagligen läsa rubriker om sprängningar, skjutningar, mord och narkotikabrott. Dessa brott har ökat de senaste åren, så pass mycket att många inte längre höjer på ögonbrynen när man läser om det i medierna. Osäkerheten och otryggheten i samhället har ökat i takt med att den organiserade brottsligheten har ökat.

De senaste åren har den organiserade brottsligheten växt, nya tekniker har börjat användas och samarbeten över gränserna har blivit mer vanligt. Många brott som sker inom de kriminella nätverken förblir ouppklarade på grund av att det saknas vittnen och bevis som kan styrka åtalet. Det har att göra med den tystnadskultur som råder och denna vill myndigheterna nu bryta. Man har därför lagt fram ett 34-punktsprogram med åtgärder för att stävja gängkriminaliteten. Införandet av kronvittnen är ett av förslagen och utredningen kommer redovisas i maj 2021.

Frågan om införandet av kronvittnen har varit en debatt som förts i Sverige sedan 1986. Systemet har ansetts rättsosäkert och rädslan för falska vittnesmål har gjort att man inte infört kronvittnen i det svenska rättssystemet. Uppsatsen kommer därför bland annat att bygga på ett rättssäkerhetsperspektiv.

Denna uppsats utreder både den strafflindring som finns idag vid angivelse av det egna brottet men också vid angivelse av andras brottslighet. Ett renodlat kronvitnessystem finns inte i Sverige men i och med Högsta domstolens dom från 2009 finns viss möjlighet till strafflindring för kronvittnen. Detta har lett till diskussioner där en del anser att ett kronvitnessystem mer eller mindre redan har införts. Uppsatsen redogör även för en komparativ jämförelse mellan Danmark och Sverige. Danmark valde att reglera kronvittnen 2004 efter ett rättsfall från 1998. Anledningen till införandet berodde bland annat på att man ville underlätta arbetet mot den grova organiserade brottsligheten.

Sammanfattningsvis konstateras det i uppsatsen att det finns både för- och nackdelar med kronvittnen men landar i en slutsats att ett kronvitnessystem inte är ett hot mot rättssäkerheten. Därmed är det också lämpligt att införa ett sådant system i den svenska rättsordningen för att bryta tystnadskulturen och bekämpa den organiserade brottsligheten.

Förkortningar

Art.	Artikel
Bet.	Betänkande
BrB	Brottsbalken (1962:700)
Dir.	Direktiv
Europakonventionen	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Mot.	Motion
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
Riks.	Riksdagsskrivelse
SFS	Svensk författningssamling
Straffeloven	Straffeloven af 15. april 1930 (Danmark)
SvJT	Svensk Juristtidning

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Skjutningar, sprängningar, narkotikabrott och mordförsök är några av de brott som vi dagligen får ta del av från olika medier. Majoriteten av brotten har kopplingar till gängkriminaliteten och har under de senaste åren ökat.¹ 2019 inträffade 316 skjutningar och 236 sprängningar, vilket är en ökning från 2018 års 306 skjutningar och 162 sprängningar.²

Organiserad brottslighet³ har länge funnits i Sverige, men har under de senaste åren ökat kraftigt och fått en bredare geografisk spridning i landet.⁴ Sverige som jämfört med många andra länder kan ses som ett tryggt land, har under de senaste åren tvingats utså stora samhällsproblem kring den organiserade brottsligheten, vilket har medfört att allmänhetens trygghet har minskat.⁵ Den ökade globaliseringen och digitaliseringen har påverkat den organiserade brottsligheten genom att kriminella nätverk arbetar mer gränsöverskridande och utnyttjar modern teknik för att dölja sina brott, distanserar sig från brotten eller begår dem på distans. För att myndigheterna ska följa med i utvecklingen och skaffa sig den kontroll som behövs krävs en reform av lagar, regler och rutiner.⁶

Lagstiftningen är inte tillräcklig, åklagarens och polisens befogenheter är för få. Många brott förblir ouppklarade.⁷ För att ett brott ska kunna utredas och klaras upp måste det finnas tillräckligt med bevis och vittnen som kan styrka åtalet. De som sitter inne med den viktigaste informationen är personerna inom den kriminella världen, och därför vill man ofta ha deras hjälp vid brottsutredningar. Problemet är att det finns oskrivna normer och regler som bland annat handlar om att inte ange varandra, det råder en så kallad tystnadskultur som gör det svårt för

---

¹ Dir. 2019:85, s. 1.

² SVT Nyheter (2019), Polisen (2019), Polisen (2018).

³ Polisens arbete (2019): det finns ingen självklar definition av begreppet organiserad brottslighet men Europeiska Unionen har ställt upp 11 krav varav 6 ska vara uppfyllda. Bland annat ska det vara samarbete mellan fler än två personer, lång eller obegränsad utsträckning i tiden, misstanke om allvarliga kriminella handlingar och strävan efter vinning och/eller makt.

⁴ Tengmark (2019).

⁵ Mot. 2019/20:3076, s. 3. och NTU (2019), s. 9-12.

⁶ Polismyndigheten (2019), s. 1 och 31.

⁷ Mot. 2018/19:1568.

polisen att utreda brotten. Detta skapar en form av skydd som underlättar den brottsliga verksamheten men sätter käppar i hjulet för utredningarna.⁸

För att få kriminellt involverade personer att informera myndigheter så som polis, åklagare och domstol om sina och andras brottsliga gärningar har förslaget att införa ett kronvitnesssystem lagts fram. I Sverige har det varit ett aktuellt ämne sedan Fängelsestraffkommittén första gången utredde frågan år 1986, men har gång på gång lagts ner då man ansett att nackdelarna överväger fördelarna.⁹ Det finns ingen legal definition av begreppet kronvittne, men enligt förarbeten och praxis är det en person som själv begått brott men som kan få straff lindring om han eller hon lämnar uppgifter om andras brottslighet som underlättar utredningen.¹⁰ Idag kan straff lindring endast ges om en person lämnar uppgifter som underlättar utredningen av det egna brottet.¹¹

I slutet av september 2019 presenterade regeringen 34 förslag på åtgärder mot gängkriminaliteten som ska utredas, varav en av punkterna handlar om att Sverige eventuellt ska införa ett system med kronvittnen. Detta är en utredning som kommer hålla på länge och inte redovisas förrän i maj 2021.¹²

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att utreda och analysera om införandet av kronvittnen i det svenska rättssystemet är tillräckligt rättssäkert. Därtill kommer även det danska kronvitnesssystemet samt vilka konsekvenser systemet fått i Danmark att belysas. Vidare syftar uppsatsen till att titta på vilka för- och nackdelar det finns med ett eventuellt införande samt att väga dessa mot varandra. Till detta hör att identifiera eventuella risker och att undersöka hur dessa risker i så fall står sig mot rättssäkerheten. För att uppnå syftet med uppsatsen kommer följande frågeställningar att besvaras:

---

⁸ BRÅ (2019), s. 92.

⁹ Mot. 2019/20:955 och SOU 1986:14, s. 452-453.

¹⁰ SOU 1986:14, s. 452 och NJA 2009 s. 599.

¹¹ Prop. 2014/15:37 s. 15-25.

¹² Justitiedepartementet (2019).

- *Hur står systemet med kronvittnen sig mot principen om rättssäkerhet?*
- *Är det lämpligt med ett införande av kronvittnen under alla omständigheter?*

1.3 Metod och Material

När man ska författa en rättsvetenskaplig studie finns det olika metoder att välja mellan. Jag har valt att bygga uppsatsen på en rättsdogmatisk metod som också är den mest vedertagna, där analys med hjälp av förarbeten, lagtext, praxis och doktrin spelar en viktig roll. Dessa rättskällor kommer studeras både när det gäller den svenska och den danska rätten.¹³

I den deskriptiva delen där gällande rätt studeras kommer materialet till stor del bestå av både praxis och offentligt tryck. Praxis visar hur kronvittnen fungerar i praktiken och kommer därför vara en stor del av uppsatsens utformningen. Endast ett rättsfall från Sverige kommer att belysas, men ifrågavarande rättsfall har stor betydelse på området då det har skapat stora diskussioner och fört utvecklingen framåt. Däremot finns det mer praxis på den danska sidan som också haft stor betydelse, och här kommer rättsfall från tiden innan och efter införandet att tas upp. Även ett rättsfall från Europadomstolen kommer belysas.

Eftersom kronvittnen inte är reglerat i Sverige idag är doktrinen på området ganska sparsam och därför kommer artiklar från Svensk Juristtidning och Juridisk Tidskrift att användas, med syftet att se frågan om ett kronvitnesssystem utifrån olika perspektiv.

För- och nackdelar med systemet kommer studeras där materialet bland annat kommer bestå av offentligt tryck, men även av andra källor som är av lägre rang så som intervjuer och artiklar. Detta för att se hur olika personer i samhället ser på ett införande av kronvittnen.

---

¹³ Nääv och Zamboni (2018), s. 21 ff..

När källor väljs kommer jag ha en källkritisk syn för att ge en så hög trovärdighet som möjligt. När lagtext används är det den juridiska databasen JUNO som har mycket bra och pålitlig information som kommer användas.

1.4 Forskningsläge och perspektiv

Det har inte förekommit särskilt mycket diskussion kring kronvittnen, men en del personer har valt att uttala sig. Det finns även ett fåtal studentuppsatser på området, dock är dessa av lägre dignitet i och med att de är utformade av studenter. Det som kan vara problematiskt med diskussionerna är hur man tolkar rättsläget och utifrån vilket perspektiv man väljer att se kronvittnen. Därför behöver frågan belysas ytterligare.

Av den forskning som har hittats och studerats är det många som är negativt inställda till ett införande av kronvittnen i Sverige. Många menar att rättssäkerheten skulle rubbas. Denna debatt har gått i stå då de flesta säger samma sak, och detta på grund av att man har samma perspektiv, ett perspektiv som innebär att skydda rättssäkerheten. Men går man istället under begreppet att vi ska slå vakt om rättssäkerheten och tittar på vad det egentligen innebär, så innebär det i praktiken framförallt att vi skyddar gärningspersonen. Men missar det andra perspektivet, brottsofferperspektivet, och är inte det en viktig del av rättssäkerheten? Man måste se frågan utifrån ett annat håll, ett annat perspektiv, och det kommer denna uppsatsen att göra.

Uppsatsen kommer främst bygga på ett rättssäkerhetsperspektiv. Rättssäkerhet är en omdiskuterad fråga där det finns olika definitioner, men för att det ska bli rimligt att tala om det måste man se rättssäkerheten i den specifika situation det gäller. I detta fallet handlar det om individens rättssäkerhet under rättsprocessen, det vill säga förtroendet för staten att skydda medborgarna men framförallt principen om rätten till en rättvis rättegång. Uppsatsen kommer också innehålla ett komparativt perspektiv där det danska kronvitnesssystemet studeras.

1.5 Avgränsning

Eftersom uppsatsen har ett begränsat utrymme kommer det vara viktigt med en tydlig avgränsning. Det kommer redogöras för den strafflindring vi har idag som stadgas i 29 kap. 5 § brottsbalk (1962:700) (BrB), men med fokus på paragrafens femte och nionde punkt och därmed lämna de andra punkterna utanför denna uppsats. I avsnittet där för- och nackdelar presenteras kommer endast de argument som anses mest väsentliga att tas upp. Uppsatsen kommer inte heller föra en diskussion hur ett eventuellt införande skulle gå till i praktiken.

Jag har valt att inte redogöra för den anglosaxiska versionen av ett kronvitnesssystem, så kallad plea bargain¹⁴ utan valt att fokusera på svensk och nordisk rätt. Länder såsom Norge, USA och Storbritannien som också infört ett kronvitnesssystem kommer utelämnas. Danmark har valts på grund av intresset att se hur vårt grannland med relativt lika värderingar och lagstiftning har resonerat vid införandet av kronvittnen och vad konsekvenserna har blivit.

1.6 Disposition

Uppsatsen kommer delas in i tre delar. En deskriptiv del där fakta om gällande rätt kommer redogöras, en analyserande del där frågeställningarna kommer besvaras och till sist en sammanfattande del där egna reflektioner berörs.

Uppsatsen inleds med allmän information som rör uppsatsen samt tillvägagångssättet. För att få en förståelse för den strafflindring vi har idag kommer avsnitt två vara en informationsdel som tydliggör detta. Ett svenskt och ett rättsfall från Europadomstolen kommer också belysas i detta avsnitt. Vidare i avsnitt tre kommer kronvitnesssystemet beskrivas, och för att komma fram till en analys och slutsats där frågeställningarna besvaras kommer för- och nackdelar att tas upp. I avsnitt fyra kommer den komparativa delen belysas och en beskrivning av det danska kronvitnesssystemet görs samt konsekvenserna av det. I det femte och sista avsnittet görs en analys där alla avsnitt kopplas ihop, dessutom förs en diskussion kring frågeställningarna.

---

¹⁴ Justia (2019), ”en överenskommelse mellan svarande och åklagaren om att begränsa åtalet eller påföljden mot att den misstänkte i gengäld erkänner sig skyldig.”

2. Strafflindring

När en person döms för ett brott ska straffvärdet bestämmas, det vill säga hur allvarligt ett brott är i relation till andra brott. Straffet för det enskilda brottet bestäms inom straffskalan för brottet och med hänsyn till bland annat den skada som brottet medfört. Straffvärdet bestäms med hjälp utav 29 kap. 1-3 §§ BrB och därefter görs en straffmätning där även andra bestämmelser beaktas, så som 29 kap. 4, 5 och 7 §§ BrB. Straffmätning är en bedömning av vilket straff brottet i ett visst fall ska leda till med hänsyn till omständigheterna i just det fallet, och detta kan resultera i ett lindrigare straff än vad brottets straffvärde motiverar. När dessa bestämmelser har beaktats får man ett slutresultat i form av ett straff som domstolen därefter dömer ut.¹⁵

2.1 Billighetsskålen i 29 kap. 5 § BrB

1 kap. 3 § BrB stadgar att påföljd för brott är böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård där fängelse är den svåraste påföljden, vilket framgår av 1 kap. 5 § samt 30 kap. 1 § BrB. När rätten bestämmer vilken påföljd som ska dömas ut ska hänsyn tas till de så kallade billighetsskålen i 29 kap. 5 § BrB som innehåller en uttömmande lista med nio punkter. Dock finns viss möjlighet till tolkning enligt punkten 9. Om det föreligger någon omständighet som anges får rätten döma till ett lindrigare straff än vad brottet föreskriver.¹⁶ Införandet av bestämmelsen gjordes då man ansåg det vara orättfärdigt att bortse från vissa omständigheter som inte rör brottslighetens straffvärde. Detta innebär att en påföljd ska bestämmas med beaktande av både straffvärdet och gärningspersonens personliga förhållanden.¹⁷

Bestämmelsen närmst ett kronvittne i den svenska regleringen finns i 29 kap. 5 § 5 p. BrB som säger att rätten i skälig omfattning ska beakta: *”om den tilltalade frivilligt angett sig eller lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet”*. Tidigare avsåg bestämmelsen endast angivelse av det egna brottet men efter en lagändring 2015 kan man nu även få strafflindring om

---

¹⁵ Jareborg och Zila (2017), s. 105-106.

¹⁶ Lagkommentar till 29:5 BrB.

¹⁷ SOU 2005:117, s. 66-69.

man underlättar utredningen av det egna brottet.¹⁸ När ändringen gjordes fördes en diskussion om ett system med kronvittnen skulle införas, något som diskuterats sedan 1986. Återigen övervägde nackdelarna och ett införande av kronvittnen uteblev. Regeringen ansåg inte det vara lika lätt att införa ett kronvitnesssystem som att införa strafflindring vid angivelse av det egna brottet, utan tyckte det krävdes en grundligare utredning kring rättssäkerhetsaspekter så som bevisvärderingen och rätten till en rättvis rättegång. Man ansåg vidare att det räckte med 29 kap. 5 § 9 p. BrB där Högsta domstolen har gett visst tolkningsutrymme för att kunna ge ett mildare straff om man lämnar uppgifter om andras brottslighet.¹⁹

2.2 NJA 2009 s. 599 — Bilsprängarmålet

Högsta domstolen har i detta målet undersökt frågan hur billighetsskälen ska tolkas när den tilltalade har medverkat till utredningen av andras brottslighet. Rättsfallet är det enda i sitt slag där Högsta domstolen har uttalat sig i frågan kring kronvittnen.

I korthet handlar målet om två bilsprängningar som ägde rum i Göteborg 2006. Handgranater hade placerats under bilarna och detonerade när förarna startade bilarna. Efter händelserna fann man inte tillräckligt med bevis för att kunna väcka åtal för gärningarna och förundersökningen lades ner. Två år senare blev DL, en före detta medlem i Bandidos MC-gäng misshandlad av personer inom Bandidos. I samband med utredningen kring misshandeln berättade DL nya uppgifter för polisen om bilsprängningarna. DL angav att han tillsammans med några medbrottslingar fått order från Bandidos president att utföra attentatet. I och med detta vittnesmål kunde förundersökningen återupptas. DL:s medverkan till utredningen ledde till att målet klarades upp och att samtliga involverade kunde dömas för brottet.

Målet överklagades till Högsta domstolen som bland annat skulle ta ställning till om DL:s medverkan till utredningen och angivelsen av andras brottslighet skulle

---

¹⁸ Riks. 2014/15:111 och SFS 2015:78.

¹⁹ Prop. 2014/15:37, s. 14-15, 42 och Jareborg och Zila (2017), s. 133.

räknas som en strafflindringsgrund i enlighet med 29 kap. 5 § BrB. Högsta domstolen ansåg att straffmätningen skulle beaktas med hänvisning till att DL hade angett sig själv och lämnat uppgifter om brottens planering och genomförande (29:5 5 p. BrB). Högsta domstolen konstaterade dock att punkten inte innefattade omständigheten att DL angett och avslöjat andras brottslighet. Frågan blev då om det fanns någon annan punkt i samma paragraf som kunde ge strafflindring kring avslöjandet av andras brottslighet. Ett kronvitnesssystem innebär att man ger klartecken åt en brottsling att avslöja medbrottslingar mot eventuell strafflindring. Detta menar Högsta domstolen är främmande för den svenska rättsordningen och därmed kunde DL:s lämnade uppgifter som bidrog till att övriga tilltalade i målet dömdes inte utgöra skäl för strafflindring enligt 29 kap. 5 § BrB.

När DL avslöjade sina medbrottslingar innebar det en stor fara för hans livssituation, vilket aktualiserade frågan om ett eventuellt byte av identitet och flytt utomlands. Trots att Högsta domstolen kommit fram till att DL inte kunde få strafflindring på grund av hans medverkan till utredningen fanns det hot om allvarliga repressalier och därför lät de situationen falla in under 29 kap. 5 § 8 p. BrB (nu 9 p.). Bestämmelsen uttrycker som skäl för lindring: *”om någon annan omständighet föreligger som påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar”*. Straffvärdet bestämde Högsta domstolen till sju års fängelse, men konstaterade trots det att omständigheterna i fallet var sådana att det förelåg en undantagssituation som utgjorde skäl för ett lindrigare straff enligt 29 kap. 5 § 8 p. (nu 9 p.) BrB, och fastställde därmed hovrättens domslut och utdömde tre års fängelse.

Efter domstolens avgörande bildades en huvudregel och en undantagsregel. En person som lämnar uppgifter om andras brottslighet kan inte ges någon strafflindring, men däremot, om personen riskerar hot och hämnd faller man in under 29 kap. 5 § 9 p. och strafflindring kan bli aktuellt. Dock är det inte själva angivelsen som medför strafflindring utan det är de eventuella hotfulla situationer som kan följa av att ange andra brottslingar. Detta innebär att ett renodlat

kronvitnessystem inte finns i Sverige och är inte förenligt med bestämmelserna i 29 kap. 5 § BrB.²⁰

Jack Ågren, docent i straffrätt, uttalade sig angående rättsfallet och ifrågasatte Högsta domstolens bedömning att straffflintring på grund av risk för hot om allvarliga repressalier ses som en undantagssituation. Frågande skrev han om inte ett kronvittne alltid löper stor risk att råka ut för hot och hämnd och menade att det snarare ska ses som en normalsituation. Om ett införande skulle vara gynnande är inget Ågren uttryckligen uttalar sig om, men i sina avslutande kommentarer skriver han: "*I vart fall kan domen sägas ha bidragit till att huvudregeln (kraftigt) har urvattnats.*"²¹

Ågren är inte den enda som riktat kritik mot Högsta domstolens uttalande. Även Thomas Nilsson och Thomas Olsson, två advokater, har ifrågasatt om inte ett kronvitnessystem har införts i och med tolkningen som gjordes av 29 kap. 5 § 9 p. BrB. Att ett införande har skett bakvägen genom att skapa ett starkt incitament för gärningspersoner att ange medbrottslingar. Båda verkar komma fram till att det nog är svårt att komma mycket närmre ett kronvitnessystem än vad man nu har gjort utan att behöva kalla det vid sitt rätta namn.²²

---

²⁰ Lagkommentar till 29:5 p.9 BrB.

²¹ Ågren (2009/10), s. 702.

²² Nilsson (2010), s. 480 och Olsson (2010), s. 489.

3. Kronvitnesssystemet

Införandet av ett kronvitnesssystem i den svenska lagstiftningen har varit ett aktuellt ämne vid ett flertal tillfällen, men nackdelarna som systemet för med sig har ansetts väga tyngre än fördelarna. Nu har regeringen lagt fram ett 34-punktsprogram som tar upp åtgärder mot gängkriminaliteten, i hopp om att kunna stoppa det grova våldet och skapa trygghet hos medborgarna i Sverige.²³

3.1 Fördelarna med ett kronvitnesssystem

Att införandet av ett kronvitnesssystem i Sverige skulle underlätta och effektivisera myndigheternas utredningar är det främsta argumentet som förts fram genom åren i förarbeten, utredningar och praxis. Processen skulle gå snabbare, det skulle innebära kortare häktningstider och färre häktningar med restriktioner vilket både är bra ekonomiskt och mer humant. Det skulle innebära ett incitament för misstänkta att ge uppgifter om sin egen och andras brottslighet, vilket i sin tur ökar chanserna att fler brott skulle leda till åtal och lagföring, men även att lagföra personerna som sitter på makten högre upp i hierarkin.²⁴

Att det underlättar och effektiviserar myndigheternas utredningar är inte den enda anledningen. Advokaten Thomas Olsson menar att personer involverade i kriminella nätverk sitter på kunskap om hur den organiserade brottsligheten fungerar. Detta är kunskap som myndigheterna inte bara behöver för att kunna lagföra och döma personer utan också för att kunna ”bekämpa” organiserad brottslighet i framtiden.²⁵

Ola Sjöstrand, chefsåklagare i Malmö, håller med Olsson i detta och redogör vidare för problematiken med dagens skjutningar. Sjöstrand påstår att sannolikheten för att dessa brott klaras upp är väldigt liten och att problemet oftast ligger i tystnadskulturen. Vidare säger han att det behövs verktyg för att komma in i den kriminella världen och menar därför att förhandling med brottslingar bör kunna ske. Den organiserade brottsligheten är extremt resursslukande och ger ofta

---

²³ Justitiedepartementet (2019).

²⁴ Mot. 2017/18:884.

²⁵ Olsson (2010), s. 487.

dåligt utfall, men med kronvittnen skulle det bli mer effektivt, och ett sätt att åtala rätt personer och använda de resurser som finns på rätt sätt.²⁶

Även personer inom kriminella nätverk är positivt inställda till förändring. I en intervju som SVT gjorde 2019 med en före detta medlem till ett av Sveriges största kriminella nätverk berättade han att han är positiv till kronvittnen. I intervjun berättade han om oron över framtida skjutningar, hur man mer och mer börjat använda 14-15 åringar som beordras att begå brotten för att personerna högst upp i hierarkin inte ska riskera att åka dit. Han tror att ett införande förmodligen skulle få fler att våga vittna och på så sätt kunna lagföra och döma fler och rätt personer.²⁷

3.2 Nackdelarna med ett kronvitnesssystem

Hade det enbart funnits fördelar med kronvittnen hade vi förmodligen redan infört systemet, men nackdelar finns och det är viktigt att även belysa dessa. Många menar att ett kronvitnesssystem riskerar att åsidosätta grundläggande principer i det svenska rättssystemet, vilket kan leda till att förtroendet för staten och därmed rättssäkerheten rubbas.

När kronvittnen första gången diskuterades var det framförallt tre argument emot som presenterades. För det första tyckte man att ett införande skulle leda till uppmuntrande av ett beteende man inte såg positivt på, att ange andra, ett argument man ganska snabbt insåg inte skulle hålla. För det andra framfördes att kriminella högre upp i hierarkin lätt skulle kunna ljuga och sätta dit svagare individer. Det tredje och sista motargumentet handlade om polisens och åklagarens befogenheter, att det fanns en risk att utlova fördelar och straffflintring som domstolen sedan inte skulle kunna döma ut.²⁸ Att utlova sådana fördelar är dessutom främmande för det svenska rättssystemet.²⁹

---

²⁶ Stenkvist Söderlin (2018).

²⁷ Moufid (2019).

²⁸ SOU 1986:14, s. 452-453.

²⁹ 23 kap. 12 § rättegångsbalk (1942:740) och NJA 2009 s. 599.

Ett av de främsta argument som tagits upp under åren är just hur kronvittnens information ska värderas. Det finns en oro att inte veta om personer ljuger för att rädda sitt eget skinn och få ett lägre straff. Det finns en risk att felaktiga utpekanden görs, vilket i sin tur kan leda till att oskyldiga döms eller att skyldiga frigges.³⁰ Sofie Palmgren Paulsson, brottmålsadvokat och ledamot av advokatsamfundet, är en av dem som anser att bevisvärdet kommer bli ett problem. Hon är tveksam till införandet och menar att uppgifter från brottslingar måste tas med försiktighet.³¹

Kritikerna till ett införande tror att vissa grundläggande principer kommer åsidosättas och medföra att rättssäkerheten äventyras. Domstolarna har en så kallad objektivitetsplikt som stadgas i 1 kap. 9 § regeringsformen (1974:152) (RF). Den innebär att domstolen ska vara opartisk och oavhängig i sitt dömande. Emina Gaspar-Vrana, som har skrivit en artikel i Juridisk Tidskrift, menar att domarna riskerar att påverkas av åklagarnas värderingar av kronvittnena och att principen riskerar att glömmas. Vidare skriver hon om oron över förutsägbarheten hos medborgarna. När ett straff bestäms ska hänsyn tas till både ekvivalensprincipen och proportionalitetsprincipen. Straffet ska stå i proportion till brottet, det vill säga att straffet ska utdömas utifrån brottets allvarlighet. Vid straffbestämningen ska lika svåra brott bestraffas lika, man eftersträvar en ekvivalens. Men med ett kronvitnesssystem skulle det innebära att lika svåra brott bestraffas olika och att man inte längre dömer ut straff efter brottets allvarlighet. Detta gör i sin tur att rättsprocessen inte längre blir förutsägbar. Förutsägbarhetsprincipen innebär att individer ska kunna ta reda på vad som gäller rättsligt, vad som är tillåtet och vilka konsekvenser som kan följa av ett visst handlande.³²

3.3 Art. 6 Europakonventionen

Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen)

---

³⁰ Bet. 2018/19:JuU12 och NJA 2009 s. 599 och SOU 2005:117, s. 87-88.

³¹ Stenkvist Söderlin (2018).

³² Gaspar-Vrana (2015/16), s. 246-247 och Jareborg och Zila (2017), s. 69.

blev gällande som svensk lag 1995. Eftersom EU-rättens värderingar och principer präglar mycket av den svenska rätten är det av stor vikt att se hur Europadomstolen har uttalat sig i frågan kring kronvittnen och rättssäkerheten kopplat till art. 6 i Europakonventionen om rätten till en rättvis rättegång. Artikel 6 säkerställer att domstolsförfaranden sker rättvist och inför en domstol som agerar opartiskt, oavhängigt och enligt lag. Övergripande handlar den om rätten att få ta del av åtal, rätten till försvar, rätten att få höra vittnen och rätten att betraktas som oskyldig fram till dess att domen är fastställd.³³

I målet *Cornelis mot Nederländerna* tog Europadomstolen upp frågan och diskuterade huruvida Cornelis åtnjutit en rättvis rättegång i enlighet med artikel 6 Europakonventionen. 1996 greps en person (A) som misstänktes för smuggling av stora mängder narkotika. Åklagaren i brottsutredningen började förhandla med den misstänkte mannen och nådde en överenskommelse där mannen fick strafflindring om han lämnade information som kunde underlätta utredningen. Mannen gav information som sedan ledde till att en annan person (B) kunde dömas till 6 års fängelse för narkotikasmuggling. B överklagade målet till Europadomstolen och åberopade att hans rätt till rättvis rättegång som stadgas i art. 6 Europakonventionen kränkts. B menade att bevisningen från A inte utretts tillräckligt samt att det varit en för stor del i processen. Europadomstolen konstaterade att denna typ av samarbete är viktiga i bekämpandet av den grova organiserade brottsligheten. Samtidigt konstaterade domstolen att det kan ifrågasätta rätten till rättvis rättegång för den medtilltalade och risken för lämnande av oriktiga uppgifter. Slutsatsen blev att dessa samarbeten inte ensamt kan göra ett förfarande orättvist och dessutom hade uppgifterna från vittnet fått stöd av annan bevisning. Europadomstolen fann inte heller att förfarandet generellt skulle vara ett hot mot rättssäkerheten och avvisade därmed överklagandet från B.³⁴

Vid tiden när Danmark införde ett kronvitnesssystem togs frågan upp om det skulle kunna strida mot art. 6. I artikeln stadgas bland annat att åklagaren inte får

---

³³ Lagkommentar till art. 6 Europakonventionen.

³⁴ *Cornelis v. Netherlands*, no. 994/03, ECHR 2004-V.

använda sig av bevis som tillkommit genom tvång, vilket hänger ihop med oskyldighetspresumtionen. Men kronvittnen handlar inte om att få fram bevis genom tvång utan det är upp till den tilltalade att själv välja om han eller hon vill samarbeta i brottsutredningen. Angående rätten till en rättvis rättegång ska åklagaren enligt Europadomstolen praxis presentera all relevant bevisning för försvararen, vare sig det är till fördel eller nackdel för den tilltalade. Danmark ansåg därmed inte att kronvittnen stred mot art. 6 och valde att införa det.³⁵

---

³⁵ Betänkning nr. 1424/2002, s. 344-345.

4. Danmarks kronvitnessystem

4.1 Straffets fastställelse

Sveriges och Danmarks straffsystem ser relativt lika ut, men med skillnaden att Danmark 2004 införde ett kronvitnessystem.³⁶ I Danmark regleras straffmätning och påföljdsval i straffeloven där de allmänna straffen är fängelse och böter.³⁷

10 kap. behandlar ”straffens fastsættelse” och 80 § som är kapitlets inledande bestämmelse stadgar att straffet ska fastställas med beaktande av brottets allvarlighet och information om gärningspersonen. Bedömningen kring brottets allvarlighet görs utifrån den uppkomna skadan, faran och kränkningen med beaktande av vad gärningspersonen insett eller borde insett. När man tittar på gärningspersonen tas hänsyn till allmänna personliga och sociala förhållanden, före och efter brottet. I 81 och 82 §§ stadgas de försvårande och förmildrande omständigheterna som ska tas i beaktande när straffet fastställs och enligt 83 § kan straffet sättas ned eller upphöra helt om någon av omständigheterna i 82 § uppfylls.

4.2 Praxis innan införandet av kronvittnen

Ett viktigt avgörande från Danmarks högsta instans Højesteret är från 1998 och blev startskottet till det kronvitnessystem de har idag. Målet handlade om ett grovt narkotikabrott där en person hade fört in 2206 gram heroin till Frederikshavn från Sverige. Den tilltalade medverkade till utredningen av brottet och på så sätt kunde flera brottslingar lagföras och dömas. Med anledning av att den tilltalade hade hjälpt till att ange både sig själv och andra tyckte Danmarks Högsta domstol att detta skulle tas i beaktande när straffet bestämdes. När diskussioner fördes i Højesteret var en domare skiljaktig då denne menade att förfarandet inte är rättssäkert, tillförlitligheten hos dessa personer är låg och det kommer leda till felaktiga domar. Majoriteten ansåg dock att fördelarna övervägde nackdelarna, och att det var skäligt att beakta en persons medverkan av andras

---

³⁶ Lov nr 218 af 31 marts 2004 om ændring af straffeloven og retsplejeloven.

³⁷ SOU 2008:85, s. 202.

brottslighet som ett led i att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Domstolen dömde i slutändan personen till fem års fängelse istället för sex år.³⁸

4.3 Införandet av kronvittnen i det danska rättssystemet

Domen från 1998 öppnade upp för diskussioner om att införa ett kronvitnesssystem i det danska rättssystemet, något som sedan blev reglerat efter en lagändring 2004.

Vilka förmildrande omständigheter som ska beaktas vid bestämmandet av en påföljd finns i 82 §. Kronvittne regleras i 10 p. och säger ”*at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre*”, det vill säga att gärningsmannen har lämnat upplysningar som är avgörande för att klara upp brott begångna av andra personer.³⁹

Utfallet från rättsfallet ledde till att Rigsadvokaten utfärdade riktlinjer för straffnedsättning vid angivelse av andras brottslighet. Högsta domstolens dom innebar en möjlighet för åklagare att använda information från en brottsling för att kunna lagföra och döma fler brottslingar och därmed också ge strafflindring till den som lämnat informationen. Rigsadvokaten poängterade att detta endast bör ske i fall där det handlar om grov brottslighet, det vill säga grova narkotikamål, allvarliga våldsbrott, mord eller allvarliga ekonomiska brott. Vidare skrev han att en åklagare bara har möjlighet att meddela eventuell strafflindring om en jurist med viss befattning inom Polismyndigheten har tillåtit det och att det ska tydliggöras för den tilltalade att det inte finns några garantier till strafflindring, detta då det är upp till domstolen att bestämma påföljden men också för att åklagaren inte själv ska kunna förhandla med den misstänkta. Till sist ska den misstänktes och de medtilltalades försvarare delges väsentlig information, exempelvis när förhör med kronvittnet ska hållas och om strafflindring kan bli aktuellt.⁴⁰

---

³⁸ U.1998.1317.

³⁹ SOU 2008:85, s. 205.

⁴⁰ Anklagemyndighetens Årsbeterning (1998/1999), s. 20-23.

Danska och svenska förarbeten angående kronvittnen berör ungefär samma för- och motargument av ett införande men med olika resultat. De två huvudsakliga skälen till införandet av kronvittnen i det danska rättssystemet handlade dels om att klara upp allvarliga brott, dels motiverades införandet av processekonomiska skäl. De fäste dessutom stor vikt vid den organiserade och gränsöverskridande brottsligheten som är svår att kontrollera. Många gånger behövs hjälp från insidan för att klara upp brott och införande av kronvittnen kan leda till att färre resurser behövs. I danska förarbeten belyste man också nackdelarna med systemet, och att det inte är helt riskfritt. Precis som i Sverige tog de upp problematiken med trovärdigheten från kronvittnen, risken att oriktiga uppgifter lämnas, att en medbrottslings inblandning förvärras och att man förminskar sin egen skuld för att få lindrigare straff. Men man konstaterade att domstolen besitter en kompetens vad det gäller att genomföra trovärdighetsbedömningar och att denna risken inte kunde stå i vägen för ett införande. På grund av detta menade straffelovrådet att det är viktigt att följa Rigsadvokatens riktlinjer i fråga om att lämna information till rätten och medgärningsmännens försvarare om att ett kronvittne medverkat i utredningen av dessa.⁴¹

4.4 Konsekvenserna av införandet

Ib Henricson, lektor vid Aarhus Universitet menar att Danmarks Högsta domstol Højesteret besitter en medvetenhet om risken för falska vittnesmål, och att han i och med detta samt den kompetensen som domarna besitter inte ser risken som ett problem. Dessutom menar han att arbetet mot den organiserade brottsligheten bara kan lösas genom hjälp från kriminella och att detta väger betydligt mer än risken.

Domstolens dagliga uppgifter handlar bland annat om att utvärdera trovärdigheten i de vittnesmål som inkommer, vilket även gäller uppgifter från ett kronvittne. Henricson anser inte att kronvittnessystem är rättsosäkert, bland annat på grund av domstolens kompetens men också med tanke på att kronvittnets information alltid måste ha stöd av annan bevisning.⁴²

---

⁴¹ Betænkning nr. 1424/2002, s. 370 ff.

⁴² Henricson (2012), s. 353-354.

I ett rättsfall från 2011, det vill säga efter att kronvittnen införts åtalades en person (T) för fem mordförsök, två fall av allvarliga våldshandlingar samt två mordbränder. T var medlem i Hells Angels och AK81. Domstolen konstaterade i målet att det fanns både försvårande och förmildrande omständigheter att ta hänsyn till vid straffmätningen. T angav sig själv och lämnade viktig information angående andra brottslingar som var okänd för polisen. Detta gjorde det möjligt för åklagaren att väcka åtal mot 16 andra personer som hade koppling till Hells Angels och AK18. Det konstaterades att T på grund av angivelsen av andra brottslingar löpte stor risk att utsättas för allvarliga represalier. Detta ansågs som förmildrande omständigheter. Underinstanserna dömde T till 12 års fängelse, något som T inte var nöjd med och överklagade upp till Højesteret. Högsta domstolen kom fram till att utan strafflindring skulle T bestraffas med livstids fängelse eller 16 år och valde därför att gå på underinstansernas straff och fastställde domen på 12 år.⁴³

Ett annat fall från 2005 handlade om en person som fört in narkotika till Danmark från Nederländerna. Han blev åtalad för att ha handlat med en stor mängd allvarlig narkotika, men hjälpte till i brottsutredningen och gav viktig information om andras brottslighet och fick därmed strafflindring. Han skulle ha dömts till 15 års fängelse men fick strafflindring och dömdes i slutändan till 11 år.⁴⁴

---

⁴³ U.2011.2203.

⁴⁴ U.2005.2513.

5. Avslutande analys och slutsatser

Syftet med detta avslutande kapitel är att besvara frågeställningarna som presenterades inledningsvis. Här kommer också de utmaningar som ett införande av kronvittnen kan medföra att belysas och analyseras.

I det inledande kapitlet angavs att syftet med uppsatsen var att utifrån ett rättssäkerhets- och komparativt perspektiv utreda hur ett system med kronvittnen ställer sig mot rättssäkerheten. Vidare att titta på den danska lagstiftningen, deras införande av kronvittnen samt konsekvenserna av det. Därutöver var syftet att titta på vilka för- och nackdelar det finns med ett eventuellt införande, för att sen avslutningsvis landa i en analys och slutsats där ställning i frågan tas.

5.1 För- och nackdelar med ett kronvitnesssystem

Utifrån det som har presenterats i uppsatsen medför kronvitnesssystemet onekligen stora möjligheter till utveckling av Sveriges rättssystem. Det har konstaterats att den organiserade brottsligheten idag är ett stort problem, där människor känner sig generellt mer osäkra och otrygga. Tystnadskulturen som råder gör det svårt för brottsutredande myndigheter att klara upp brott och lagföra brottslingar. Det är ett problem myndigheterna vill lösa, men som är väldigt komplext och där man inte hittat en lösning som är riskfri. Fördelarna som framgår av uppsatsen visar att ett kronvitnesssystem är effektivt och resurssparande. Information från kriminella kan underlätta utredningar som i sin tur kan leda till att personer man annars inte fått tag på lagförs och döms, något som också bekräftats i den praxis som tagits upp. Men med fördelar följer dock även risker och utmaningar som är viktiga att hela tiden ha i åtanke. Det handlar om allt ifrån att bedöma grundläggande principers konsekvenser till att göra rättsliga överväganden.

Sveriges rättssystem styrs av många grundläggande principer som måste beaktas om kronvittnen blir aktuellt. Det verkar finnas en rädsla att införandet inte kommer ge den önskade effekt man eftersträvar. Att införandet kommer leda till att oskyldiga döms, skyldiga frias och att individers rättigheter därmed inte

beaktas. Motståndarna menar att osäkerheten kring tillförlitligheten hos kronvittne kommer sätta rättssäkerheten ur spel, och därför har vi i dagsläget inget kronvitnesssystem utan har endast valt att införa strafflindring om man underlättar för uppkylarandet av det egna brottet. Något som anses mindre riskfyllt.

5.2 Hur står kronvittnen sig mot rättssäkerheten?

Principerna som finns i det svenska rättsystemet ska fortsätta gälla och beaktas och ett införande behöver inte nödvändigtvis strida mot dessa, så länge det införs tydliga regler och rutiner om hur ett förfarande med kronvittnen ska gå till.

Att titta på vårt grannland Danmark och ta inspiration från de riktlinjer som utfärdades av Rigsadvokaten kan vara en bra början. Där framgår det tydligt hur myndigheterna ska agera för att garantera alla inblandades rättigheter. För att polis och åklagare inte ska kunna gå utanför sina befogenheter och lova strafflindring krävs det tydliga krav gällande deras roll i förfarandet. Det är inte upp till dem att bestämma om och hur mycket strafflindring som ska dömas ut, det är upp till domstolen att avgöra. Med uttryckliga riktlinjer kommer Sverige, precis som Danmark, kunna införa ett kronvitnesssystem som är rättssäkert där både kronvittnets och de medtilltalades rättigheter beaktas.

Dessutom har Europadomstolen valt att uttala sig angående rättssäkerheten hos kronvittnen. I rättsfallet *Cornelis mot Nederländerna* som tidigare nämnts konstaterades att ett kronvitnesssystem varken kan anses orättvist eller rättsosäkert. Man menade som många andra förespråkare att sådana samarbeten är viktiga för att kunna bekämpa den organiserade brottsligheten. Risker med lämnandet av oriktiga uppgifter nämndes, vilket är ett av de främsta argumenten till varför Sverige ännu inte infört kronvitnesssystemet. Men man kom fram till att det inte ensamt kan göra systemet rättsosäkert då uppgifterna ska stödjas med hjälp av annan bevisning. Även i Danmark diskuterades frågan men inte heller här ansåg man att det var något som kunde stoppa införandet. Risker ansågs uppvägas av domstolens kompetens att göra trovärdighetsbedömningar och kronvittnen inrättades tillslut. De två rättsfallen som tagits upp visar att kronvitnesssystemet har varit till stor hjälp för att kunna döma fler personer. Hade man inte haft ett

kronvitnessystem hade personerna förmodligen aldrig dömts och därmed kommit undan med sina brottsliga gärningar. Information från kronvittnen med stöd av annan bevisning ledde till strafflindring för dem.

Vittnen som idag utgör bevisning i en brottmålsprocess måste stödjas av annan bevisning för att det ska kunna leda till fällande dom. Samma sak måste självfallet också gälla för kronvittnen. Tanken med uppgifterna från kronvittnen är att hjälpa till i brottsutredningar, men information som lämnas måste vara verifierbar, konkret och vara av väsentlig betydelse där utredningsåtgärder ska vidtas för att kontrollera riktigheten.

Sverige har dessutom redan accepterat ett system med strafflindring vid angivelse av det egna brottet och därmed också accepterat att ekvivalensprincipen åsidosätts. Brott med samma straffvärde kan idag bedömas olika och därför skulle kronvittnen inte förändra detta. Argumentet att inte införa kronvittnen på grund av att principen åsidosätts, blir därav inte hållbart.

5.3 Är det lämpligt att införa ett kronvitnessystem?

Det går inte att bortse från Högsta domstolens dom från 2009. Där öppnade man upp för ett kronvitnessystem, vare sig det var tänkt så eller inte när man valde att sänka straffet från sju till tre års fängelse. Ågren uttalade sig angående avgörandet och kom med en tanke som jag delar. Huvudregeln att ingen strafflindring kan ges bryts om personen i fråga riskerar hot om allvarliga repressalier och 29 kap. 5 § 9 p. BrB aktualiseras och strafflindring kan meddelas. Frågan blir här om ett kronvittne inte alltid riskerar hot om allvarliga repressalier vid angivelse av andras brottslighet. Att den organiserade brottsligheten har ökat och blivit grövre de senaste åren är ett faktum, och att hot och hämnd mot den som anger andra skulle vara ovanligt och räknas som en undantagssituation är något man kan ställa sig frågande till. Hot om repressalier kommer snarare som en naturlig konsekvens av en angivelse och bör därmed istället ses som en huvudregel. Att det idag finns en möjlighet till strafflindring vid angivelse av andras brottslighet, men utan att egentligen veta vad som gäller eller hur dessa vittnen ska hanteras är något jag

tror kan skapa betydligt fler problem än att lagreglera om det. Dessutom åsidosätter det våra principer betydligt mer.

I och med detta verkar det som att ett kronvitnesssystem indirekt redan har accepterats av Högsta domstolen, och precis som advokaterna Thomas Olsson och Tomas Nilsson säger verkar det inte som att vi kommer mycket närmre ett kronvitnesssystem än såhär utan att kalla det vid sitt rätta namn.

5.4 Sammanfattade slutsatser

Uppsatsen behandlar kronvitnesssystemet, en modell för att underlätta och effektivisera brottsutredningar. När diskussioner förs uppstår en del frågor och funderingar som måste analyseras utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv. Det huvudsakliga målet med uppsatsen var framförallt att utreda om ett införande av kronvittnen är ett hot mot rättssäkerheten, alltså om angivelse av andras brottslighet kan skada samhället mer än det kan hjälpa, och om det under alla omständigheter är lämpligt att införa i det svenska rättssystemet. Eftersom Sverige idag inte har ett renodlat kronvitnesssystem är det svårt att dra en slutsats som ger ett tydligt ja eller nej. Slutsatsen får dras utifrån den information som har hittats och studerats både i internationella och nationella förarbeten, praxis, lagtext och doktrin.

Som nämndes i inledningskapitlet är många negativa till ett införande, och de flesta bygger sin argumentation på att man vill skydda rättssäkerheten genom att lagföra och döma personer som direkt begår brotten. Tittar man närmare på vad det egentligen innebär att lagföra och döma de personer som direkt begår brotten innebär det att de högst uppsatta personerna inom hierarkin, de som bestämmer, planerar, tjänar pengar på att skada andra människor och staten och som kan anses vara de ”farligaste” för samhället i själva verket skyddas. Vi vet att de flesta brott som begås idag, vare sig det är skjutningar, sprängningar eller narkotikabrott sker inom den organiserade brottsligheten, där personer med makt inte själv utför brotten utan låter andra göra det åt dem. Följaktligen skyddas dessa personer bakom den lagstiftning vi har idag och på så sätt kan den organiserade

brottsligheten fortsätta växa sig stark i den takt den gjort de senaste åren. Att införa ett kronvitnesssystem handlar inte om att kriminella ska undslippa straff för sina begångna gärningar, utan syftet är att öka möjligheten att kunna lagföra och döma de grova brottslingarna som idag blir utan straff på grund av att bevis och vittnen inte räcker till för att väcka åtal eller för en fällande dom.

Ser man det utifrån perspektivet där man skyddar medborgarna i samhället kan ett införande av kronvittnen göra samhället mer rättssäkert. För att kunna bekämpa den organiserade brottsligheten behöver man få tag på hjärnorna som ligger bakom och därför är information från andra kriminella ett viktigt verktyg. Idag är det sällan kriminella vill vittna mot varandra på grund av den rådande tystnadskulturen. Att använda straffflintring vid utbyte av värdefull information som ett incitament skulle kunna leda till att denna tystnadskultur bryts.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns både för- och nackdelar med kronvittnen och frågan är då om ett kronvitnesssystem är ett hot mot rättssäkerheten och om det är lämpligt att införas i Sverige. Slutsatsen av detta är att utifrån det rättssäkerhetsperspektiv som har tagits upp i uppsatsen är kronvitnesssystemet inte ett hot mot rättssäkerheten, något som också har bekräftats från Europadomstolen vilket också leder till att jag ställer mig bakom bland annat chefsåklagare Ola Sjöstrand, och anser att kronvittnen och regeringens 34-punktsprogram är ett steg i rätt riktning för att kunna lagföra och döma fler, men framförallt rätt kriminella personer och på så sätt öka möjligheten att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Tryckta källor

Sverige

Utredningsbetänkanden

SOU 1986:14 Påföljd för brott – om straffskalor, påföljdsval, straffmätning och villkorlig frigivning mm.

SOU 2005:117 Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder.

SOU 2008:85 Straff i proportion till brottets allvar.

Propositioner

Prop. 2014/15:37 Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet.

Utskottsbetänkanden

Bet. 2018/19:JuU12 Processrättsliga frågor.

Övrigt riksdagstryck

Dir. 2019:85 En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring.

Mot. 2017/18:884 Åtgärder för kronvittnen och vittnesskydd.

Mot. 2018/19:1568 Kronvitnessystem.

Mot. 2019/20:955 Kronvitnessystem och anonyma vittnen.

Mot. 2019/20:3076 Rättsstaten åter.

Riks. 2014/15:111.

Svensk författningssamling

SFS 2015:78 Lag om ändring i brottsbalken.

Danmark

Betaenkninger:

Straffelovrådets betænkning om straffsættelse og strafferammer I, betænkning nr. 1424/2002; L99 Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven.

[cit. Betænkning nr. 1424/2002]

Folketingstidende:

Lov nr 218 af 31 marts 2004 om ændring af straffeloven och retsplejeloven.

Övrigt:

Anklagemyndighetens Årsbetæring 1998-1999, Rigsadvokaten meddelse nr 11/1998 *Behandlingen af sager, hvor sigtede gøres bekendt med muligheden for strafnedsættelse som følge af forklaringer om medgerningsmænd*, Mars 2000

<<https://anklagemyndigheden.dk/sites/default/files/Documents/aarsberetning-98-99-bind-1.pdf>>, hämtad: 2019-12-11.

[cit. Anklagemyndighetens Årsbetæring (1998/1999)]

Elektroniska källor

Björklund, Andreas, ”Antalet sprängdåd ökar kraftigt i Sverige”, SVT Nyheter, 30 december 2019 <<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/antalet-sprangdad-okar-kraftigt-i-sverige>>, hämtad: 2020-01-02.

[cit. SVT Nyheter (2019)]

Justia, Plea Bargains, maj 2019 <<https://www.justia.com/criminal/plea-bargains/>>, hämtad: 2019-12-04.

[cit. Justia (2019)]

Justitiedepartementet, 34-punktsprogrammet: Regeringens åtgärder mot gängkriminaliteten, 21 november 2019 <<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/atgarder-mot-gangkriminalitet-och-annan-organiserad-brottslighet/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/>>, hämtad: 2019-11-25.

[cit. Justitiedepartementet (2019)]

Molin, Maria och Lifvin, Sofie och Irlander Strid, Åsa, ”Nationella trygghetsundersökningen 2019 - Om utsatthet, otrygghet och förtroende”, Brottsförebyggande rådet, oktober 2019, <https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70ec536d/1570520930995/2019_11_Nationella_trygghetsundersokningen_2019.pdf>, hämtad: 2019-11-23.

[cit. NTU (2019)]

Moufid, Cheyma, ”Före detta gängmedlemmen Brandon: Inför kronvittnen”, SVT Nyheter, 22 november 2019 <<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/brandon-skulle-vittna-mot-andra-gangmedlemmar-hotades>>, hämtad: 2019-12-06.
[cit. Moufid (2019)]

Polismyndigheten, 2018 Bekräftade skjutningar per region och månad, <https://polisen.se/siteassets/dokument/organiserad_brottslighet/2018_bekraftade-skjutningar-per-region-och-manad.pdf>, hämtad 2019-12-06.
[cit. Polisen (2018)]

Polismyndigheten, Organiserad brottslighet - polisens arbete, 20 mars 2019 <<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/organiserad-brottslighet/>>, hämtad: 2019-12-03.
[cit. Polisens arbete (2019)]

Polismyndigheten, Myndighetsgemensam lägesbild av organiserad brottslighet, 27 september 2019, <<https://polisen.se/contentassets/55cf558746a342c6b4f339104deb00eb/myndighetsgemensam-lagsbild-organiserad-brottslighet-2019.pdf>>, hämtad: 2019-11-25.
[cit. Polismyndigheten (2019)]

Polismyndigheten, 2019 Bekräftade skjutningar per region och månad – t.o.m. 15 december, <https://polisen.se/siteassets/dokument/organiserad_brottslighet/2019-bekraftade-skjutningar-per-region-och-manad-t.o.m.-15-december.pdf>, hämtad: 2019-12-19.
[cit. Polisen (2019)]

Skinnari, Johanna och Jonsson, Anna och Vesterhav, Daniel, Tystnadskulturer — en studie om tystnad mot rättsväsendet, Brottsförebyggande rådet, 2019 <https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70ea8578/1569840639055/2019_10_Tystnadskulturer.pdf>, hämtad: 2019-11-19.
[cit. BRÅ (2019)]

Stenkvist Söderlin, Helena, Åklagare vill se kronvittnen för att bryta tystnadskulturen, P4 Malmöhus, Sveriges radio, 7 augusti 2018 <<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=7015124>>, hämtad: 2019-12-12.

[cit. Stenkvist Söderlin (2018)]

Tengmark Zabin, Cecilia, Över hundra skjutningar i år, Sveriges radio, 3 juni 2019 <<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7225682>>, hämtad: 2019-11-19.

[cit. Tengmark (2019)]

Litteratur

Ehrenkrona, Carl Henrik, [Lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, kommentar till art. 6, not 34], i JUNO, hämtad: 2020-01-05.

[cit. lagkommentar till art. 6 Europakonventionen]

Gaspar-Vrana, Emina, ”Kronvittnen i svensk rätt – kampen mellan effektivitet och rättssäkerhet”, Juridisk tidskrift nr 1 2015/16.

[cit. Gaspar-Vrana (2015/16)]

Henricson, Ib, *Politiret*, femte udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, København 2012.

[cit. Henricson (2012)]

Jareborg, Nils och Zila, Josef, *Straffrättens påföljdslära*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

[cit. Jareborg och Zila (2017)]

Nilsson, Tomas, ”Ett reformerat påföljdssystem – synpunkter från en försvarare”, SvJT 2010, s. 480.

<<https://svjt.se/svjt/2010/474>>, hämtad: 2019-12-06.

[cit. Nilsson (2010)]

Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, Andra upplagan, Lund, 2018.

[cit. Nääv och Zamboni (2018)]

Olsson, Thomas, ”En ny strafflindringsgrund”, SvJT 2010, s. 489.

<<https://svjt.se/svjt/2010/483>>, hämtad: 2019-12-06.

[cit. Olsson (2010)]

Ågren, Jack, ”Straffrabatt för kronvittnen som riskerar hot om allvarliga repressalier”, Juridisk tidskrift nr 3 2009/10, s. 702.

[cit. Ågren (2009/10)]

Ågren, Jack [brottsbalk (1962:700), kommentar till 29:5, not 1384], i JUNO, hämtad: 2019-12-02.

[cit. lagkommentar till 29:5 BrB]

Ågren, Jack [brottsbalk (1962:700), kommentar till 29:5 p.9, not 1396], i JUNO, hämtad: 2019-12-02.

[cit. lagkommentar till 29:5 p.9 BrB]

Rättsfallsförteckning

Sverige

NJA 2009 s. 599.

Danmark

Højesterets dom U.1998.1317 *Nedsættelse af straf for narkotikaforbrydelse under hensyn til medvirken ved sagens oplysning.*

[cit. U.1998.1317]

U.2005.2513. (H.D. 26. maj 2005 i sag 521/2004), *11 års fængsel for omfattende narkotikakriminalitet.*

[cit. U.2005.2513]

U.2011.2203. (H.D. 4. maj 2011 i sag 102/2011), *Ikke grundlag for yderligere strafnedsættelse i en sag, hvor T havde samarbejdet med politiet.*

[cit. U.2011.2203]

Europadomstolen

Cornelis v. Netherlands, no. 994/03, ECHR 2004-V.

[cit. Cornelis v. Netherlands, no. 994/03, ECHR 2004-V.]